

A KÖRNYEZETI KOMMUNIKÁCIÓ ANTROPOLÓGIAI SZEMSZÖGBŐL

Till Anilla

anilla.till@stud.uni-corvinus.hu

Annelie Sjölander-Lindqvist – Ivan Murin – Michael E. Dove (2022eds.)
Anthropological Perspectives on Environmental Communication.
Palgrave Macmillan.

Az ismertetésünk tárgyát képező könyv – elsősorban megfigyelés alapú, etnográfiai és ahhoz hasonló módszertanokat alkalmazva – kultúrák közötti különbségeket kíván feltárni a fenntarthatósághoz való hozzáállásban és annak kommunikációjában. A könyvnek nem célja, hogy megtalálja a „helyes utat”, hanem a különböző perspektívák bemutatására összpontosít.

Kifejezetten érdekes a könyv tételmondatának is nevezhető állítása, amely szerint az idők során a nyugati emberek létrehoztak egy kettős paradigmát, és ez alapján különállóként kezelik az emberek világát és a természet világát. Ez a narratíva Descartes gondolatai alapján fejlődött, mely elkülöníti az agyat a testtől, az értelmet az érzelemtől, a kultúrát a technológiától, és ennek alapján a nyugati kultúrákban hagyományosan a természetet is elkülönítjük az embertől. A szerzők azzal érvelnek, hogy ez a kettősség alapjaiban határozza meg a természethez való hozzáállásunkat, és az emberiség külön entitásként építette meg saját környezetét a Föld természetes környezetétől elhatárolva. Ezt a paradigmaváltást szorgalmazzák a szerzők esettanulmányaikkal, melyek olyan helyzeteket mutatnak be, ahol a környezeti kommunikáció találkozik az antropológiával, legfőképp arra összpontosítva, hogy különböző, javarészt nem nyugati kultúrák hogyan alakítják természetközeli szemléletmódjukat, és erről hogyan kommunikálnak.

Olyan jelenségeket emelnek ki, melyekben kivételes jelentőségűek a szimbolikus ábrázolások, a természettel kapcsolatos társadalmi szinten felépített jelentések, és a közösségek tudatossága azzal kapcsolatban, hogy miért és hogyan éljenek szimbiózisban a természettel az adott helyszínen, az adott időben. Mindemellett felhívják a szerzők a figyelmet arra, hogy ezekben a közösségekben is komoly feszültséget okoz a kulturális örökség és a biofizikai tudományok, a technológiai adottságok közötti tulajdonképpeni versengés. Ezen feszültségek oldásához érdemes környezeti kommunikációs gyakorlatokat alkalmazni, melyek segíthetnek a közösségek számára legjobb döntések meghozatalában.

Egy másik kiemelt narratívája a könyvnek az ökoszisztéma alapú gazdálkodás (EBM), melynek széleskörű alkalmazásához globális paradigmaváltásra lenne szükség. A szerzők szerint az ökoszisztémák kezelését olyan holisztikus megoldásokkal kellene megközelíteni, melyek hatékony környezeti kommunikáció segítségével elérik azt, hogy sikeresen kapcsolják

össze a kultúrát és a természet adottságait, figyelmet fordítva ezek megjelenésére és az ezek által generált érzelmekre is. A könyv fejezetei pedig jó gyakorlatokat kívánnak bemutatni, ahol ezek összessége hozzájárul a fenntartható fejlődéshez.

A könyv részletekbe menően tesz javaslatokat azzal kapcsolatban, hogy mely elvek segíthetik egy ökoszisztéma alapú gazdálkodás megvalósítását, legyen szó jövőbeni kutatásról vagy gyakorlati alkalmazásról. Ezek folyamatosan visszaköszönnék az esettanulmányokban is, melyek az adott helyszínre és kultúrára lebontva állítanak példákat. Ilyen típusú elvek például az együttműködésen alapuló kormányzati és civil folyamatok, a helyi közösségek hosszútávú bevonása az ökoszisztéma alapú gazdálkodás folyamataiba, és természetesen a transzparens kommunikáció és a multidiszciplinaritás.

A kötet összeállításában részt vevő kutatók javarészt etnográfiai és kommunikációs kutatói háttérrel rendelkeznek, a könyv nyolc szakértője közül hét a globális észak területén él és dolgozik. A globális narratíva megerősítése végett érdekes lenne további területekről érkező szakértőkkel és akár változatosabb kultúrák bevonásával kiegészíteni a kötetet, hiszen a globális dél területéről csupán egy kutató tanulmánya szerepel a könyvben. Ázsiai és afrikai régiók ebben a kötetben még nem szerepelnek, így érdemes lenne ezt a jövőben bővíteni.

Mindemellett az egyes kutatók részletes bemutatása segít kontextusba helyezni az esetek hátterét, és kiemelhető, hogy az antropológia és környezeti kommunikáció tágabb értelmében is milyen különböző szakterületekről publikálták a tanulmányokat. A változatos háttértudás ellenére a kötet konzisztens marad, a tanulmányok olvasmányosak, és láthatóan a gyakorlatban is jól alkalmazhatók. A könyv gyakran hangsúlyozza a formális oktatás fontosságát, azonban kiemeli, hogy ez nem elégséges, globálisan tekintve az emberiség még nem érte el a fenntarthatóságot, annak ellenére sem, hogy a fenntartható fejlődés már évtizedek óta szerepel a globális diskurzusban. Így a formális oktatást és a már ismert gyakorlatokat is érdemes kiegészíteni egy mélyebb kommunikációs tudással, amely kifejezetten a különböző kultúrák közötti tapasztalatok megosztására és a mélyen gyökerező szimbolikus jelentések értelmezésére épül.

Az egyes esettanulmányok konzisztens struktúrát követnek, és észlelhető a könyv bevezetésében említett „pracademic” megközelítés, mely az elméleti és gyakorlati háttér metszetére céloz. Gyakran megjelennek a terepmunka során készített fotók, számos illusztrációval egészítik ki a kutatók az olvasmányos tanulmányokat, így a laikusok, a nem szakmabeliek számára is viszonylag könnyen érthető az esetek mondanivalója. Így az egyes fejezetek külön-külön is értékes információkat nyújthatnak nem csak az akadémiai pályán dolgozóknak, hanem a kulturális és nemzetközi szervezetek munkatársainak is, illetve inspirációként szolgálhatnak hasonló jellegű, etnográfiai módszertannal végzett kutatások elvégzéséhez. Érdemes lenne például ilyen típusú tanulmányokat nemzetközi együttműködésekben elvégezni, melyek alkalmazásával egy-egy más kultúrából érkező kutató kiemelt figyelmet fordíthat a számára nem normatívizált gyakorlatok vizsgálatára.

Végezetül érdemes magát a tanulmánykötetet is kontextusba helyezni, hiszen a közeljövőben egyre gyorsabban kell globális szinten alkalmazható, de a lokális problémákat is megcélzó megoldásokat találni az Antropocén korszak kihívásaira. A kulturális különbségek nem megfelelő figyelembevételével, illetve a környezeti kommunikáció hiányos vagy nem hatékony alkalmazásával mindössze sematikus megoldásokat fogunk alkalmazni, melyek önmagukban nem igazán tudnak hozzájárulni a fenntartható fejlődéshez. Az esettanulmányok viszont részletes és alapos gyakorlatokat mutatnak be, ha az olvasó számára nem is feltétlenül kész megoldásokat, hanem sokkal inkább egy nyitott, elfogadó és inspiráló gondolkodásmódot kínálnak, amelynek alapján az olvasó elindulhat a saját környezeti kommunikációs útján akár akadémiai, akár gyakorlati környezetben.